ISSN 0350–185X
UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
и
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

књ. LXXX, св. 2

Уређивачки одбор

др Јасна Влајић-Поїовић, др Рајна Драгићевић, др Најда Иванова, др Владан Јовановић, др Александар Лома, др Алина Маслова, др Софија Милорадовић, др Слободан Ремеїић, др Јелица Сїојановић, др Срећо Танасић, др Зузана Тоїолињска, др Анаїолиј Турилов, др Викїор Фридман

Главни уредник
Рајна Драгићевић

БЕОГРАД
2024

САДРЖАЈ

Студије и расправе

Александар Б. Лома: Из старосрпске терминологије рударства гвожђа и његове обраде: *желѣзо* и *гвозд(и)ѥ* 9
Александар Б. Лома: Наблюдения над древнесербскими терминами производства и обработки железа: *желѣзо* и *гвозд(и)ѥ* 39
Aleksandar B. Loma: Observations on Old Serbian Terminology for Iron Mining and Processing: *želězo* and *gvozdje* 40

Орсат Л. Лигорио: Четири писма Пера Будманија Хугу Шухарду . 43
Орсат Л. Лигорио: Четыре письма Перо Будмани Гуго Шухарду 60
Orsat L. Ligorio: Pero Budmani's Four Letters to Hugo Schuchardt 61

Соња Ђ. Манојловић: *Мач духовни* Гаврила Стефановића Венцловића: употреба турцизама у преводима библијских цитата 63
Соня Дж. Манойлович: «Меч духовный» Гаврилы Стефановича Венцловича: использование турцизмов в переводах библейских цитат 84
Sonja Đ. Manojlović: Gavrilo Stefanović Venclović's *Mač Duhovni*: The Use of Turkish Loanwords in Translations of Biblical Quotations 85

Зинаида А. Харитончик: Значение в семантической теории М. В. Никитина и когнитивной грамматике Р. У. Лангакера 87
Зинаида А. Харитончик: Значење у семантичкој теорији Михаила В. Никитина и у когнитивној граматици Роналда В. Лангакера 98
Zinaida A. Kharitonchik: Meaning in the Semantic Theory of Mikhail V. Nikitin and in Cognitive Grammar of Ronald W. Langacker 99

Ľudmila Liptáková: Jazyk dieťaťa vo výskumoch aplikovanej lingvistiky 101
Људмила Липтакова: Дечји језик у примењенолингвистичким истраживањима 124
Ludmila Liptakova: Children's Language in Applied Linguistic Research 125

Boris Kern: Priponski nizi izsamostalniških stopenjskih tvorjenk z izhodiščnim obrazilom *-iti* v slovenščini 127
Борис Керн: Творбени ланци деноминалних вишефазних изведеница са иницијалним формантом *-iti* у словеначком 138
Boris Kern: Word Formation Chains of Denominal Multistage Derivatives with Initial Formant *-iti* in Slovenian 139

Маја Р. Крстић: Деструктиви у руском и српском језику 141
Майя Р. Крстич: Деструктивы в русском и сербском языках 154
Maja R. Krstić: Lexis of Destruction in the Russian and Serbian Languages 155

Мирјана К. Илић: Слика жене у дијалекатским речницима призренско-тимочке говорне зоне 157
Мирьяна К. Илич: Образ женщины в диалектных словарях призренско-тимокского ареала 174
Mirjana K. Ilić: The Image of Women in the Dialect Dictionaries of the Prizren-Timok Dialect Area 174

Хроника

Лексикографски сусрети: модерни речници у функцији просечног корисника: стари проблеми, савремени правци и нови изазови. Филолошки факултет, Универзитет у Београду, 27–29. мај 2024. (Весна С. Николић) 175

Фразеологија – перспективе дијахроног и синхроног изучавања. Међународни научни скуп у част проф. др Драгани Мршевић-Радовић. Филолошки факултет, Београд, 7. јун 2024. (Катарина Беговић) 181

Прикази и критика

Марта Бјелетић, Јасна Влајић-Поповић, Александар Лома, Снежана Петровић. *Приручни етимолошки речник српског језика* (ур. Александар Лома). Том 1: A–J. Београд, 2023, XLVI + 494 стр. (Л. В. Куркина) 189

Danko Šipka & Wayles Browne (eds.). *Cambridge Handbook of Slavic Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2024, p. 800 (Данко Шипка) 199

Ксенија Кончаревић. *Српски језик у сакралној сфери: богослужење, богословље, мисија*. Београд: Јасен, 2024, 217 стр. (Владан Јовановић) 205

Милица Стојановић. *Глаголи са више префикса у српском језику*. Едиција Монографије, књ. 36. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2023, 380 стр. (Марина Љ. Спасојевић) 212

Марија Ђинђић. *Семантичко-деривациона анализа турцизама у савременом српском језику*. Едиција Монографије, књ. 37. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2023, 596 стр. (Рајна М. Драгићевић) 218

Вања Миљковић. *Протодогађајна семантика глаголских префикса у српском језику*. Едиција Монографије, књ. 38. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2023, 419 стр. (Ана В. Миленковић) 225

Martin Ološtiak (ed.). *Neologizmy a neologizácia v lingvistickej reflexii*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove vo Vydavateľstve Prešovskej univerzity, 2023, 653 стр. (Весна Ђорђевић) 235

А. Н. Ерёмин (отв. ред.), Н. А. Исаева, О. О. Петрова (редколл.). *Проблемы лингвистической семантики и прагматики языковых единиц разных уровней: доклады международной научной конференции, посвященной памяти доктора филологических наук, профессора Ольги Павловны Ермаковой*. Калуга: КГУ им. К. Э. Циолковского, кафедера русского языка, 2023, 408 стр. (Стефан Д. Милошевић) 253

Регистри

Регистар кључних речи LXXX књиге *Јужнословенског филолога*, св. 2 261

Регистар имена̂ LXXX књиге *Јужнословенског филолога*, св. 2 263

ISSN 0350-185X, – Књ. 80, св. 2 (2024), стр. 43–61
UDK: 811.163.4'373:639.2
COBISS.SR-ID 159358473
DOI: https://doi.org/10.2298/JFI2402043L
Примљено: 13. маја 2024.
Прихваћено: 14. јуна 2024.
Оригинални научни рад

Орсат Л. Лигорио*
Универзитет у Београду
Филозофски факултет
Одељење за класичне науке
ORCiD 0000-0001-5047-0674

ЧЕТИРИ ПИСМА ПЕРА БУДМАНИЈА ХУГУ ШУХАРДУ**

Рад се бави садржином четирију писама која је 1899/1900. Хугу Шухарду упутио Перо Будмани. У писмима се расправља о значењу и поријеклу српскохрватског аласког термина *тр̄бок*. Осим тога, налазе се и неколики драгоцјени увиди у Будманијево бављење далматороманским реликтима.

Кључне ријечи: Перо Будмани, Хуго Шухард, српскохрватска аласка терминологија, далматороманski.

1. Увод. Универзитет у Грацу недавно је дигитализовао оставштину Хуга Шухарда, великог њемачког романисте и басколога. Међу папирима нашла се и обимна преписка. Шухард се дописивао са свим знаменитијим стручњацима оног времена, па чак и са неким нашим језикословцима: Ватрославом Јагићем, Антонијем Ивом и Хенриком Барићем. Међу небројеним писмима нашла су се и четири која је 1899/1900. Шухарду на италијанском упутио Перо Будмани, ондашњи уредник *Rječnika JAZU*.[1] Овај рад бави се садржином те преписке (Budmani 1899a–c, 1900, са преводом у *Додатку*).

* orsat.ligorio@gmail.com

** Реализацију овог истраживања финансијски је подржало Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије у склопу финансирања научноистраживачког рада на Универзитету у Београду – Филозофском факултету (број уговора 451–03c66/2024-03/200163).

[1] О Будманију више в. у Rešetar 1926 и Bersa 1941: 237–247. Сада и Ligorio 2022: 95–97.

2. Повод. Преписка Будмани–Шухард почиње несачуваним Шухардовим писмом од 21. септембра 1899. Из одговора (Budmani 1899a) дâ се закључити да Шухард у њему Будманија моли да му јави шта је *тр̄бок*. Овај наш аласки термин налази се у другом издању Вуковог рјечника (Караџић 1852: 746), одакле је Шухард могао за њ сазнати.[2] Вук *тр̄бок* дефинише као ‘прећу на дрвету (за хватање рибе), eine Art Fischgarn, retis genus’ те напомиње да се говори у околици Вуковара. Други извор обавјештења могао је за Шухарда бити Поповићев рјечник (Поповић 1881: 355) у којем се налази *тр̄бок*, *тр̄бук* ‘Art Fischgarn’. *Трбок* је кесаста мрежа чији је отвор навучен на дрвени обруч. Обруч се на ријечно дно спушта помоћу *тр̄бочке шт̄ице* док аласи лупају по води, не би ли се риба уплашила и тако упала у мрежу.[3] Сх. *тр̄бок*, *тр̄бук* пореди се са мађ. *turbuk-háló* (мађ. *háló* ‘мрежа’) чијим се поријеклом у свези са лат. *turbō* ‘узнемиривати, буркати’ Шухард бавио у дјелу *Romanische Etymologieen II* (Schuchardt 1899: 147*sqq*).[4]

3. Budmani 1899a. На Шухардов упит Будмани је одговорио 8. октобра 1899. Одговор је одложио док се у Загреб није вратио Спиридион Брусина, познати зоолог и Будманијев велики пријатељ (Bersa 1941: 246), који је требало да му послужи као извор обавјештења о Шухардовом упиту. Брусина је по повратку Будманију дао сепарат свог рада *Pabirci za hrvatsku ihtiologiju* (Brusina 1892). На страни 27 сепарата (= *op.cit.* 247) налази се вуковарски облик *тр̄бок*. Њемачки је глосиран као *Strutzner*. (Будманију та њемачка ријеч није била позната.) Брусина је додатно Будманију препоручио да се обрати другом зоологу, Мојој Медићу. Медић је Будманију 7. октобра послао уломак свог рада *Други додат̄ак грађи за п̄риродоп̄исну номенклат̄уру и за рибарско оруђе* (Медић 1886). Медићев опис *тр̄бока* (*op.cit.* 127*sq*) састављен је према обавјештењу земунских аласа; Будмани је из тога закључио да се овај термин простире најмање од Вуковара до Земуна. Медић додаје да мађарски зоолог Ото Херман у својој књизи *A magyar halászat könyve* (*Књига мађарског риболова*) биљежи облик *turbuk-háló* (Herman 1887: 317). Прије него што је сазнао за облик *turbuk-háló*, Будмани је сумњао на оријентализам. У турско-арапско-персијском рјечнику није нашао готових рјешења него само перс. *tār* ‘пантљика’ и *bōgh* ‘повој’ (Zenker

[2] Одавде је сх. *трбок* преузето и у Даничић 1876: 270 (с напоменом да ће бити ријеч туђа).

[3] В. нпр. Михаљовић, Вуковић 1977: 457 и Петровић и др. 2019 *s.v.*

[4] Упркос Шухардовим разматрањима, сх. *трбок* могло би бити домаћег поријекла. А. Лома скреће ми пажњу на сложенице са интензификатором *тр-* < **trь-* ‘трипут; веома’ (уп. нпр. *тр-клет*, Вучковић 2018). Сх. *трбок* могло би према томе бити управо **trь-bokъ* ‘веома бокат, тбушаст’, а мађ. *turbuk* сх. позајмљеница.

1866: 221, 244). Радећи на *Rječniku JAZU*, Будмани је сакупио неколико далматороманских реликата. Претходно се далматороманским реликтима бавио у раду *Dubrovački dijalekat, kako se sada govori* (Budmani 1883: 160–162). Шухард је био упознат са тим Будманијевим радом јер га је навео у свом дјелу *Slawo-deutsches und Slawo-italiensiches* (Schuchardt 1884: 31). На поновно бављење далматороманским реликтима Будмани је, како сâм каже, био подстакнут радом *L'antico dialetto di Veglia*, који је издао романиста Антонио Иве (Ive 1886). На крају писма, Будмани стога користи прилику те моли Шухарда да му јави у којем би часопису могао штампати свој нови рад о далматороманским реликтима.

4. Budmani 1899b. Током октобра / новембра 1899. Брусина је Будманију набавио Херманову књигу. Будмани је увидом у мађарски текст установио да се *turbuk-háló* разликује од *тр̄бока* по томе што нема *тр̄бочку шт̄ицу* те да је Медићев опис *тр̄бока* (по којем је састављен и цртеж у првом писму) ближи справи по имену *négykávás meritö* (Herman 1887: 307), с тим што ова нема кесасту мрежу. Из Будманијевог писања дâ се закључити да се Шухард у међувремену почео бавити етимологијом мађ. *turbuk-háló*; в. више у Schuchardt 1899: 141–152. Будмани каже да је од оријенталне етимологије дигао руке те се нуди да Шухарду по Брусини пошаље Херманову књигу и да му, ако треба, са мађарског преведе релевантне дијелове. Осим тога, Будмани Шухарду шаље и уломак из Медићевог рада којим се у претходном писму служио. Уломак је ћирилички, писан руком М. Медића. Да би се нагласило да *тр̄бок* мора да има припадајућу *шт̄ицу*, у уломку је подвучено: »и узму по једну буџасту трбочку штицу (на врху нема никаква точка или колица) те ударају њима по грању у води или около њега; тијем гоне рибу на трбок«. Будмани опажа да друга аласка справа, *farkas-háló*, има мотку налик *тр̄бочкој т̄ицу* – тзв. *zurboló-rúd* (мађ. *rúd* 'мотка') или *turbók-olófa* (Herman 1887: 311*sq*). На крају писма, Будмани Шухарду захваљује што му је јавио у којем часопису може да објави рад о далматороманским реликтима. Но, обесхрабрио се, вели, јер је у међувремену сазнао да на далматороманском ради и извјесни Матео Ђулио Бартоли.[5]

5. Budmani 1899c. Треће писмо послато је само три дана након другог, 8. новембра 1899. Будмани у њему јавља Шухарду да ријеч *тр̄чка* у подвученом изразу *на врху нема никаква тр̄чка* није (како Шухард схвата) *тр̄чка* (као у рус. *тр̄чка*) него генитив од *тр̄чак*. (*Zurboló-rúd* или *turbók-olófa* има точак на врху мотке, *тр̄бочка шт̄ица* нема.) Будмани као занимљивост додаје да је истог дана у *Rječniku JAZU* раздвојио *kòmaj*

[5] Бартолијев рад, *Das Dalmatische* (Bartoli 1906), постаће темељни приручник савремене далматистике. Објављен је седам година након другог Будманијевог писма Шухарду.

ʻједва’ (кајк. облик, уп. слн. *kọ̑maj* у истом значењу) од *kòmāj* ʻотприлике’ (источносрп. облик, уп. буг. *комàй* у истом значењу); кајк. и слн. облик изводи од њем. *kaum* ʻједва’ (= RJAZU V 234),[6] а источносрп. и буг. облик од тур. *qumahaj* или *qomiki* ʻможда’ (= *op.cit.* V 235).[7]

6. Budmani 1900. Између трећег и четвртог писма прошла је безмало година дана. (Четврто писмо послато је 9. августа 1900.) У њему Будмани јавља Шухарду шта су *рједина* и *чести̏на* прође (мреже) служећи се Медићевим радовима *Додатак природопи̏сној и медицинској номенклату̏ри* (Медић 1889: 76) и *Грађа за природопи̏сну номенклату̏ру и рибарско оруђе* (Медић 1891: 63). Из Будманијевог се писања дâ закључити да је Шухард у одговору на претходно писмо Будманију послао опаску о далматороманским реликтима *гàвӯн* и *гёра*, ик. *гӱра* (ERHSJ I 13, 551). Ниједан од та два ихтионима не налази се у оном дијелу *Dubrovačkog dijalekta* у којем се Будмани бави далматороманским реликтима. Могуће је да се Шухард мјесто тога реферише на одреднице *Rječnika JAZU* (RJAZU III 116, 129). На наведеним мјестима Будмани пореди сх. *гàвӯн* са ит. *gavone*,[8] а за сх. *гёра* тврди да је непознатог поријекла. У одговору Шухарду Будмани за разлику од тога вели да на рачун акцента (исто Ligorio 2013: 360) сх. *гёра* сматра далматороманским реликтом лат. *gerres*.

7. Исход. Из Шухардовог писма Ватрославу Јагићу од 4. октобра 1900. сазнајемо да је непосредно након окончања преписке, октобра 1900, Шухард посјетио Загреб те да је том приликом са Будманијем отишао у дугачку, поучну шетњу.[9] Будманија је (како пак сазнајемо из Шухардовог писма Јакобу Јуду од 16. септембра 1917) затекао како рјешава математичке проблеме.[10] Будманијева обавјештења о *тр̏боку* Шухард је уградио у своје дјело *Romanische Etymologieen II* (Schuchardt 1899: 147–152). На пруженим обавјештењима Будманију је захвалио ријечима: »P. Budmani, an den ich mich um Auskunft wandte, hatte die Güte, sie mir, nich ohne Mühe, zu verschaffen« (*op.cit.* 148). Писма Шухарду прилог су познавању Будманијеве кореспонденције (Недељковић 1968).

[6] Snoj *s.v.* сада изводи слн. *kọ̑maj*, источносрп. *kòmāj* и буг. *комàй* од псл. **komȃti* ʻруком гурати’.

[7] БЕР II 566 сада пореди буг. *комàй* и источносрп. *kòmāj* са рум. *camai* ʻвише’ < лат. *quam magis*.

[8] Према ERHSJ I 13, вен. *gavon* је у ствари позајмљеница од сх. *гàвӯн*.

[9] Schuchardt 1900: »Mit Budmani habe ich neulich einen langen lehrreichen Spaziergang gemacht«.

[10] Schuchardt 1917: »Als ich den serbokroatischen Lexikographen (und Grammatiker) Budmani in Agram besuchte, traf ich ihn mit der Lösung mathematischer Aufgaben beschäftigt«.

8. Закључак. Неочекиван налаз у преписци Будмани–Шухард јесте сазнање да је Будмани намјеравао издати никад објављени рад о далматороманским реликтима. Како из првог писма сазнајемо, за ту је сврху сакупио шездесетак примјера. У овај број, како сâм каже, улазе и примјери из *Dubrovačkog dijalekta* (Budmani 1883: 160–162). Пошто се у том раду налази тачно шездесет далматороманских реликата,[11] нових није могло бити више од десет. Неки од њих су можда они који се не налазе у *Dubrovačkom dijalektu* а јављају се у *Rječniku JAZU*. Будмани је *Rječnikom JAZU* уредниковао од одреднице *д'* до одреднице *мàслӣнскӣ*, а у тренутку преписке са Шухардом био је (како из трећег писма сазнајемо) дошао до одредница *кȍмај* и *кȍмāј*. У неким од одредница између *д'* и *кȍмај* / *кȍмāј* Будмани изријеком каже је по сриједи реликат далматороманског језика (који он зове *ӣриморским језиком романским*). Такав је нпр. случај са одредницом *кӣjerna* (»iz primorskoga jezika romanskoga«, RJAZU IV 949). У другим пак случајевима Будмани упућује на одреднице *кàpula*, *кèlōmna*, *кӣmak* које су као далматороманski реликти одређене због типичног одсуства палатализације. Такав је пак случај са одредницама *кѐra* (»po svoj prilici od lat. *cirrus* preko romanskoga jezika, vidi kod *kelomna*; radi *k vidi kapula* i *kimak*«, *op.cit.* IV 936), *кìmenat* (»preko romanskoga jezika, kako se poznaje po *ki-*, vidi *kimak*«, *op.cit.* IV 953) и *kentènār* (»po obliku postaje od lat. *centenarium* i to preko romanskoga jezika; radi *ke* isporedi *kapula*, *kimak* itd«, *op.cit.* IV 935). Осим тога, међу нове примјере треба уврстити и *gëra*, које Будмани као далматороманski реликат одређује у четвртом писму Шухарду. Ових пет примјера (*гѐра*, *кенӣènāр*, *кѐра*, *кӣjерна*, *кӣменаӣ*)[12] не налази се међу далматороманским реликтима у *Dubrovačkom dijalektu*. Сва је прилика да је Будмани о њима размишљао јер му је Шухардово писмо стигло управо када је за *Rječnik JAZU* био обрадио ријечи на *ке-* и *ки-*, гдје се налазе далматороманski реликти без палатализације. Будмани је први научник који се бавио далматороманским реликтима; да је судбина хтјела да прије Бартолија изда рад о којем у писмима Шухарду пише, данас би, могуће, уживао славу коју с правом заслужује.

[11] То јест, *àркуо*, *âрла*, *бȏӣа*, *бӯмбāк*, *бӯрса*, *гулозан*, *гӯмина*, *дȍкӣӯр*, *дӯм*, *дӯмна*, *дӯлӣ*, *ìнгваст*, *јāстōг*, *калàмāр*, *кāӣса*, *кāӣула*, *кѐlōмна*, *кӣмак*, *клâвстро*, *клāк*, *кȍлēнда*, *кȍмӣн*, *Кȍнāвли*, *кȍнō*, *коӣса*, *кȍӣӣō*, *куӣица*, *лāц*, *лӣксија*, *лȍӣар*, *лукијерна*, *мàрач*, *мàшаљ*, *мȏјстро*, *мȍрач*, *мргӣњ*, *мрнāр*, *нѐӣӯӣ*, *нѐӣӯча*, *одалìбаӣи*, *ȍлигањ*, *ȍрмāр*, *ȍӣār*, *ӣāље*, *ӣѐча*, *ӣìкаӣ*, *ӣлакијер*, *ӣлàнӣӣа*, *ӣлàња*, *ӣлоча*, *ӣодумјенаӣ*, *ӣȍлача*, *ӣȍсāӣ*, *ӣрӣгаӣи*, *ӣӯч*, *рâнкеӣив*, *сиӯло*, *сȋмӣлик*, *сȍклӣн*, *сӣēnsa*, *сӣӣчāр*, *сӣār*, *сӣӯра*, *сумӣор*, *ӣēмӣла*, *ӯњуо*, *фàца*, *фрāӣар*, *цӣӣо*.

[12] Ове се ријечи и данас схватају као далматороманski реликти (ERHSJ I 551, II 74, 75, 78, 81).

Budmani 1899a

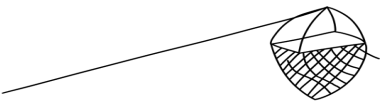
Zagabria, $^{8}/_{10}$ 99.

Chiarissimo signor Professore!

Prima di tutto La prego di non incolpare la mia pigrizia, se fino ad oggi non ho potuto dar risposta alla gradita Sua del 21 p. p. Sfortunatamente il prof. Brusina dal quale speravo di aver le più sicure informazioni non era qui all'arrivo della Sua lettera. Intanto mi rivolsi inutilmente a parecchie persone native da Vukovar, e soltanto tre giorni fa, arrivato il p. Brusina, dietro mia richiesta mi fece avere una monografia sulla pesca (»Pabirci za hrvatsku ihtiologiju« estratto dall' 8° anno del »Glasnik hrvatskoga naravoslovnoga društva«, Zagreb 1892), nella quale a pag. 27 non c'è altro che:

Trbok (Strutzner); la quale parola tedesca non conosco.

Lo stesso Br. mi consigliò di rivolgermi a un certo prof. M. Medić il quale con tutta premura m'inviò ieri un estratto dal »Letopis Matice Srpske[«], vol. 188, p. 128–129 , dal quale apparisce che il *trbok* è una rete in forma di borsa attaccata alle estremità di due semicerchi a un palo, presso a poco in questo modo (io non ho nessuna pratica di disegno).

Con questo arnese si pesca sotto le rive sulle quali gli alberi o gli arbusti lasciano cadere i rami nell'acqua. Si giunge alla riva in barca: uno de' pescatori sommerge il trbok, e gli *altri due sbattono i remi e l'acqua vicina con una specie di tavola o asse* (»uzmu po jednu budžastu trbočku šticu«) e fanno fuggire il pesce nel trbok. Lo stesso sig^{r} Mojić [sic] dice che la deteriazione di questo attrezzo da pesca è

Загреб $^{8}/_{10}$ 99.

Пресвијетли господине Професоре!

Прије свега, молим Вас да не кривите моју лењост што до данас нисам могао одговорити на Ваше љубазно писмо од 21. прошлог мјесеца. Нажалост, проф. Брусина, од ког сам се надао најпоузданијим обавјештењима, није био овдје када је стигло Ваше писмо. У међувремену сам се безуспјешно обратио неколиким особама рођеним у Вуковару, а проф. Брусина се вратио тек прије три дана те ми је спрам моје молбе дао једну монографију о риболову (»Pabirci za hrvatsku ihtiologiju«, сепарат 8. годишта »Glasnika hrvatskoga naravoslovnoga društva«, Загреб 1892), у којој се на стр. 27 налази управо:

Трбок (Strutzner); за ту њемачку ријеч не знам.

Исти Бр[усина] савјетовао ме је да се обратим извјесном проф. М. Медићу који ми је без одлагања јуче послао уломак из »Летописа Матице Српске[«, *sic*], св. 188, стр. 128–129, по којем се чини да је *т̄рбок* мрежа у облику кесе која је на крајевима двају полукругова причвршћена за штап, отприлике на овај начин (ја у цртању немам никаквог искуства).

Овом се справом рѝба̄рӣ под обалама на којима дрвеће или грмље пушта гране у воду. До обале се долази чамцем; један од аласа баца трбок у воду, а *друга двојица веслају и ударају околну воду једном врс̄том даске или ле̄тве* (»узму по једну буџасту трбочку штицу«) тјерајући рибу у трбок. Исти г. Мојић [*sic*] каже да је опис овог аласког алата сачињен према обавјештењу земун-

fatto dietro l'autorità di pescatori da Semelino, ma che lo stesso è a Vukovar, e aggiunge che Otto Hermann nel testo ungherese sulla pesca (non mi dice il titolo) a pag. 317 nomina il »turbukháló«.

Spero di aver soddisfatto il Suo desiderio. Aggiungerò però che prima di ricevere queste informazioni, ho cercato se si potesse trovare nella lingua turca l'origine di questa parola, ed ho trovato due vocaboli persiani: tār, fil, corde; chaîne de la toile, filet, maille d'un filet (Zenker, dictionn. turc-arabe-persan, pag. 244[c]), e bōgh, morceau de toile pour envelopper q. ch., paquet (221[b]). Ne faccia quel poco conto che meritano.

Se Le occorrono ulteriori spiegazioni (per es. se vuole avere gli originali de' testi citati o le copie autentiche), La prego di scrivermi liberamente e di comandarmi, e La servirò con tutto il piacere.

Invece di scriverle in tedesco o nella mia lingua materna, ho creduto bene di scriverle in italiano, sebbene da molti anni ne abbia perduto l'abitudine.

Ella nel suo gradito foglio parla di sè come di persona a me ignota. Spero che sia per modestia e non per cattiva opinione che abbia della mia poca scienza. Se anche non mi occupassi di romanistica (come faccio, a dir la verità, da dilettante, nello stesso modo come mi occupo di matematica e di musica e altro), il Suo nome non poteva in nessun modo essermi ignoto. Anzi sono molti anni che ho l'intenzione di rivolgermi a Lei per pregarla di un consiglio. Ella già nel 1884 (Slavo-d. u. S.-it.) ha citato de' vocaboli ragusei (da me raccolti) che sono un avanzo della lingua romanza che una volta si parlava lungo la costa orientale dell'Adriatico. Più tardi ho studiato ancora la questione, eccitato a ciò specialmente dalla monografia del d[r]. Ive sul dialetto

ских аласа, али да је исто у Вуковару, и додаје да Ото Херман у мађарском тексту о риболову (не каже ми наслов) на стр. 317 помиње »turbukháló«.

Надам се да сам испунио Вашу жељу. Међутим, додао бих да сам, прије него што сам ова обавјештења добио, тражио не би ли се у турском језику могло пронаћи поријекло овој ријечи те сам пронашао двије персијске ријечи: tār 'file, corde; chaîne de la toile, filet, maille d'un filet' (Zenker, dictionn[aire] turc-arabe-persan, стр. 244[c]) и bōgh 'morceau de toile pour envelopper q.ch., paquet' (221[b]). На њих обратите оно мало пажње што заврећујy.

Ако Вам требају додатна објашњења (на примјер, ако желите оригинале цитираних текстова или аутентичне копије), молим Вас да ми слободно пишете и наредите, и врло радо ћу Вас услужити.

Умјесто да Вам пишем на њемачком или на мом матерњем језику, сматрао сам да је боље да Вам пишем на италијанском, иако сам још прије много година ту навику изгубио.

У свом љубазном писму Ви о себи говорите као о особи која ми је непозната. Надам се да је то због скромности а не због лошег мишљења које о мом малом знању гајите. Чак и да се не бавим романистиком (што истину говорећи радим као аматер, исто као што се бавим математиком, музиком и другим стварима), Ваше ми име ни на један начин не би могло бити непознато. Напротив, већ много година намјеравам да Вам се обратим за савјет. Ви сте већ 1884 (Slavo-d[eutsches] u[nd] S[lavo]-it[alienisches]) цитирали дубровачке ријечи (мноме сакупљене) које су остатак романског језика који се некад говорио дуж источне обале

veglioto, ed ho pronta una sessantina di vocaboli (compresi quelli già pubblicati). Con questo materiale vorrei scrivere un trattatello di poche pagine (in italiano, perchè in francese o in tedesco mi costerebbe più tempo e fatica, e la lingua oltracciò avrebbe bisogno di esser rivista e corretta). Ecco adunque ciò di che volevo pregarla; in che periodico si potrebbe stampare questo mio piccolo lavoro? Se ha la bontà d'interessarsi a questo, mi risponda, La prego, con tutto il suo comodo, perchè il lavoro non è pronto, e per parecchio tempo il dizionario accademico non mi darà un momento di riposo.

Perdoni l'incommodo, e la fretta con cui Le scrivo. Mi comandi e creda sempre

Suo dev[mo]
Pietro Budmani

Јадрана. Касније сам још проучавао ово питање, подстакнут нарочито монографијом др Иве о вељотском дијалекту, те имам спремно око шездесет ријечи (укључујући оне које су већ објављене). Са овом бих грађом хтио написати мали рад од немного страница (на италијанском, јер би ми на француском или њемачком требало више времена и труда, а језик би поврх тога требало прегледати и исправити). Дакле, то је оно што сам желио да Вас питам; у којем би се часопису могао штампати овај мој мали рад? Ако будете толико добри да се за ово заинтересујете, одговорите ми, молим Вас, кад год Вам одговара, јер рад није готов а Рјечник Академије неко ми вријеме неће дати ни тренутка одмора.

Извињавам се на сметњи и журби с којом Вам пишем. Наређујте ми и увијек ми вјерујте

Ваш најод[анији],
Перо Будмани

Budmani 1899b

Zagabria, $^{5}/_{11}$ 99.

Stimatissimo signor Professore!

Qui Le invio l'estratto dal Letop. mat. srp. come mi fu comunicato dal prof. Mojo Medić. Come questi [sic] mi ha detto, non ci sarebbe la figura nello stesso libro, ma soltanto la descrizione. La prego di credere, che non ho tardato tanto a risponderle per mia trascuraggine, ma bensì perchè credevo che Le stesse a cuore di veder la figura della *trbočka štica* più che altro, e dovetti aspettare il ritorno del prof. Brusina per avere il testo ungherese di Herman Ottó (A magyar halászat könyve) dove tale figura si trova. Ora che ho il testo vedo che là detta *trbočka št.* non corrisponde alla figura del Hermann, e ne differisce perchè non ha una specia di ruota come quella (il passaggio relativo ho sottosegnato con matita turchina, i segni rossi sono del prof. Medić).

Dal testo del Herman apparisce (pag. 317) che il *turbukháló* è diverso nella forma dal *turbok* serbo, mentre questo è simile al *négykávás meritö* (a pag. 307), e ne differisce soltanto in ciò che la rete non ha (in quest' ultimo) non ha [sic] forma di borsa ma è spianata. Lo schizzo, che io ho tentato di fare nella mia precedente lettera, corrisponde alla descrizione fattami a voce dal prof. Medić. Nell'istesso testo di Hermann a pag. 312 fig. 193 sub z è disegnato il *zurbolórúd*, che nella pagina precedente si chiama anche *turbókolófa*, e questo ha dato forse l'origine alla parola serba.

Dopo essermi procurato il testo Hermann, ho veduto dalla Sua lettera, che Ella ha cominciato a studiare la questione dalla parola ungherese, e mi è parso che Ella ha già conoscenza del suddetto libro. Se in ciò mi sono ingannato e se Ella ha conoscenza della lingua ungherese, mi scriva o mi telegrafi, e Le farò inviare immediatamente dal prof. %

Загреб, $^{5}/_{11}$ 99.

Велепоштовани господине Професоре!

Овдје Вам шаљем уломак из Летоп[иса] м[атице, *sic*] срп[ске] како ми га је саопштио проф. Мојо Медић. Како ми је он рекао, у тој се књизи не налази слика него само опис. Молим Вас да ми вјерујете да одговор нисам толико одлагао с немара већ с тога што сам мислио да Вам је више од свега стало да видите слику *тр̄бочке шт̄ице* те сам морао да сачекам повратак проф. Брусине како бих добио мађарски текст Ота Хермана (A magyar halászat könyve), гдје се налази та слика. Сада, када имам текст, видим да поменута *тр̄бочка шт̄*[*ица*] не одговара слици код Хермана; од ње се разликује јер нема точка (дио који се односи на то повукао сам плавом оловком, црвене ознаке су од проф. Медића).

Из Хермановог текста (стр. 317) чини се да је *turbukháló* по облику другачије од српског *мурбок*, док је овај налик на *négykávás meritö* (на стр. 307) и ода њ се разликује само по томе што мрежа нема (у овом потоњем) нема [*sic*] облик кесе него је равна. Цртеж, који сам покушао да направим у свом претходном писму, одговара опису који ми је усмено дао проф. Медић. У истом Хермановом тексту на стр. 312, сл. 193 под z нацртан је *zurbolórúd*, који се на претходној страни зове и *turbókolófa*, што је можда поријекло српске ријечи.

Након што сам набавио Херманов текст, из Вашега сам писма видио да сте се почели бавити поријеклом мађарске ријечи, и учинило ми се да Ви већ знате за поменуту књигу. Ако сам се у томе преварио и ако знате мађарски, пишите ми или ми телеграфишите, и ја ћу одмах дати да Вам проф. %

Трбок

На дебљи крај дугачке *мо̄тке* – иначе *руд* или катарица – преклопи се и прибије рашљица, т. ј. *виле*. Подаље иза вила ставе се оздо два свезана *обруча*, па да би се могли што чвршће привезати за мотку, метне се озго по њој попријеко комад штапа (*кр̄ста̄к*) и канапом се учврсте његови крајеви за обручеве. Кад се обручи савију у облику полукруга, дође између њих и крајева од вила доњака од *пре̄ђе* (у ужем смислу то је трбок), а горњака на обручеве. Пређа је налик на шиљасту кесу, и онај шиљак њен зове се *пе̄њак*, *сӣреса* или *чукља*. За врх репњака привезан је комад отесане опеке, да у води затеже пређу. Овако се ради кад се развлачи или саставља трбок; кад не раде њиме онда га расставе, т.ј. скину пређу с обручева, а и њих с мотке, па на њој суше намотану пређу.

Гдје се врба с обале стровалила у воду, или су само гране њене потонуле у њу и тако се смјестиле као каква вија, ту је згодно мјесто за *тр̄бочење* или *тр̄бочарење*. Тројица *тр̄боче* или *тр̄бочаре* с једнога чамца. Од ових *тр̄бочара* онај што намјешта трбок јесте *ста̄рјешина*. Кад се возе на воду, он држи трбок, а она двојица веслају. Довезавши се око 3 метра н. пр. изнад вије, а 1 метар поиспред ње, најприје баци старјешина опеку, а онда трбок спушта у воду *пӣкомице* (вертикално). Она два трбочара прихваћају воду к себи док старјешина не намјести трбок тако да дође са свијем под гране или под кладу. И чим каже: *добро је!* гледа да се прихвати руком за грану над водом; не може ли ни за што да се ухвати, онда држи чамац на мјесту ногом метнувши је споља преко мотке што је на канат прислоњена. Сад она двојица одложе весла и узму по једну буџасту *тр̄бочку шӣицу* (на врху нема никаква точка или колица) те ударају њима по грању у води или около њега; тијем нагоне рибу на трбок. Кад су излупали оно грање, старјешина одбије чамац дајбуди за 2 метра одупирући се на трбочке виле. Најприје вуче он к себи косо трбок, да не би доњака запела за што, онда нагло превагне мотку преко чамца и гледа има ли што у репњаку. Ако је што у њему, то истресе у чамац.

Из »*Ле̄то̄писа* Матице Српске«, књига 188, стр. 128–129.

Ottó Herman ima u I. svesku »farkasháló« naslikan na str. 312, ali napominje na str. 317. »*turbukháló*«. Ovo iz »Letopisa« jeste po opisu zemunskih ribara, a tako je i oko Vukovara.

NB »*Вија*« је као сноп прућа. Има у »Рјечнику из књиж. стар. српских« од Ђ. Даничића ова ријеч, а у »Летопису« и пренесено значење.

% Brusina il detto libro. Se non conosce l'ungherese, cercherò io di tradurre i passaggi relativi e Le spedirò le traduzioni.

All'etimologia turca o persiana io per me ho rinunciato.

La ringrazio molto per l'informazione datami, benchè chi sa quando potrò approfittarne? Ho risaputo che si occupa della lingua romanza sulla costa orientale dell'Adriatico un D^{r}. Bartoli che frappoco pubblicherà uno studio; forse ciò renderà inutile il mio lavoro.

Mi creda sempre

Suo dev^{mo} servo
Pietro Budmani

% Брусина пошаље поменуту књигу. Ако не знате мађарски, покушаћу ја да преведем уломке који се на то односе и да Вам пошаљем преводе.

Ја сам одустао од турске или персијске етимологије.

Много Вам хвала на пруженом обавјештењу – мада ко зна када ћу моћи да га искористим? Чуо сам да се романским језиком на источној обали Јадрана бави извјесни др Бартоли, који ће ускоро објавити своју студију. Можда ће то мој рад учинити бескорисним?

Увијек ми вјерујте

Ваш најод[анији] слуга
Перо Будмани

Budmani 1899c

Zagabria, $^{8}/_{11}$ 99.

Chiarissimo Signore!

Ella non ha da ringraziarmi per niente, perchè non credo di aver fatto molta luce nella questione che tanto La interessa. *Točka* non è *punto* (точка in russo è *punto*, la parola corrispondente in serbo deve essere *tačka*, sebbene alcuni scrittori di qui facciano sempre ancora uso della parola russa), ma bensì gen. sing. di *točak*, ruota e quindi è sinonimo di *kolica*: credo (come forse Le ho già scritto) che l'osservazione на врху нема ecc. serva appunto a dimostrare la differenza dal *zurboló rúd* (turbókolófa) della fig. 198, e a pag. 312 (Herman). Quanto alla forma del *trbok*, io l'ho schizzato dietro la descrizione a voce fattami dal prof. Medić, e non ne garantisco l'esattezza; parlerò nuovamente col suddetto prof., il quale mi saprà dire se corrisponde meglio al *bokorháló* o alla fig. 193 dove c'è anche la forca.

Trov assolutamente credo che non sia altro che *otrov*; la somiglianza con turbiscum è puramente accidentale (oggi ho scritto pel dizionario che *komaj*, appena, proprio degli Sloveni e de' Kajkavci, e *komaj*, quasi, bulgaro e conosciuto nella Serbia orientale, sono due parole diverse: la prima è probabilmente *kaum*, la seconda viene dal turco, *qumahaj* o *qomiki*).

Le scrivo in fretta come sempre. Perdoni e mi creda

Suo dev^{mo} servo
Pietro Budmani

Загреб, $^{8}/_{11}$ 99.

Пресвијетли Господине!

Нема потребе да ми и за шта захваљујете, јер не вјерујем да сам много расвијетлио питање које Вас толико интересује. *Точка* није »тачка« (*точка* је на руском »тачка«, одговарајућа ријеч на српском мора да гласи *тачка*, иако неки овдашњи писци и даље користе руску ријеч) већ генитив сингулара од *точак* и стога синоним за *колица*. Вјерујем (како што сам Вам можда већ писао) да опаска на врху нема итд. служи управо да покаже разлику од *zurboló rúd* (turbókolófa) на слици 198 а на стр. 312 (Херман). Што се тиче облика *трбок*, нацртао сам га према опису који ми је усмено дао проф. Медић и не гарантујем за његову тачност. Разговараћу опет са поменутим професором; он ће знати да ми каже одговара ли боље ријечи *bokorháló* или слици 193, гдје се налази и виљушка.

Апсолутно вјерујем да *тров* није ништа друго него *отров*; сличност са turbiscum чисто је случајна. (Данас сам за *Рјечник* написао да су словеначко и кајкавско *komaj* 'једва, управо' те бугарско и источносрпско *komaj* 'отприлике' различите ријечи; прва је вјероватно *kaum*, а друга је из турског, *qumahaj* или *qomiki*).

Пишем Вам у журби као и увијек. Опростите и вјерујте ми.

Ваш најод[анији] слуга,
Перо Будмани

Budmani 1900

Zagabria, $^{9}/_{8}$ 900.

Chiarissimo signor Professore!

Ho appena il coraggio di prendere la penna in mano dopo un così prolungato e inqualificabile silenzio. Una delle scuse che posso addurre è che sono sofferente da qualche tempo; il fatto è che io, vecchio e agguerrito fumatore, mi sono lasciato quasi avvelenare dalla nicotina. Se anche questa ed altre scuse che avrei da addurre sono insufficienti, mi rimetto alla Sua bontà per perdonarmi e non serbarmi rancore.

Il Prof. M. Medić mi assicura che *redina* è una parte (meno fitta) di una rete, e che l'altra parte (più fitta) si chiama *čestina*; per cui non vi sarebbe dubbio sulla provenienza serba della parola. Lo stesso Medić ha polemizzato su questo con Otto Hermann (nel Letopis matice srpske, 160 e 166). Il suffisso *ina* non fa difficultà: esso serve da formare sostantivi astratti da aggettivi (baz, bazina), ma l'astratto può diventare talvolta concreto, come visina (altezza astr., e altezza concreta), modrina (colore turchino e panno turchino), ravnina, pianura ecc.

Si fa uso della parola *redina* da Vukovar fino a Semelino (almeno). Così il pr. Medić il quale suppone che l'uso ne sia molto più esteso (lungo la Sava, e anche lungo la Theiß).

La ringrazio di cuore per l'osservazione sul vocabolo *gavun* e per le interessanti Sue monografie che ha avuto la bontà di spedirmi. Per *gavun* non mi ero fidato di Zore, ma avevo fiducia in Tommaseo il quale però (come Ella osserva a proposito) avrà preso una parola del suo dialetto dalmato-italiano per veneziana. *Puschia* non mi è affatto noto: io credo che da noi Ragusei chiamiamo

Загреб, $^{9}/_{8}$ 900.

Пресвијетли господине Професоре!

Управо сам смогао храбрости да узмем перо у руке након тако дугог и неопростивог ћутања. Једна од исприка коју могу навести јесте да болујем већ дуже вријеме; чињеница је да сам ја, стари и окорјели пушач, скоро успио да се отрујем од никотина. Ако је ова исприка недовољна, као и друге које бих могао навести, онда се препоручујем Вашој доброти, да ми опрости и не гаји према мени зле мисли.

Проф. М. Медић увјерава ме да је *редина* један дио мреже (онај који је мање густ), а да се други дио (онај гушћи) зове *честӣна*; за њ не би требало бити сумње да потиче из српског. Исти Медић полемисао је о томе са Отом Херманом (у Летопису матице [*sic*] српске, бр. 160 и 166). Суфикс *-ина* не представља проблем; он служи за извођење апстрактних именица од придјева (баз, базина), али апстрактно може некада постати конкретно, као нпр. висина (апстрактна висина и конкретна висина), модрина (модра боја и модра тканина), равнина итд.

Ријеч *редина* користи се од Вуковара до Земуна. Тако тврди проф. Медић, који претпоставља да је употреба и много шира (дуж Саве, као и дуж Тисе).

Од срца Вам захвљујем на примједби о ријечи *гавун*, као и на занимљивим Вашим књигама које сте ми љубазно извољели послати. Што се тиче *гавуна*, нисам се уздао у Зору, али сам вјеровао Томазеу, који је међутим (као што сте Ви примијетили) ријеч из свог далматинско-италијанског дијалекта можда узео за млетачку.

lo stesso strumento o uno simile paràngô (parangála) che Ella cita a pag. 420.

Dall'accento di *gër̀a* (Ragusa) o *gȉra* (Dalmazia) esso vocabolo dovrebbe provenire da un italiano (o latino) con doppio r. Che anche questo sia un avanzo della lingua dalmatica? (dal latino gerres?).

Da un mese circa non lavoro intorno al dizionario. Mi serve anche questo per sensa. Mi comandi ulteriormente e mi creda

Tutto suo
Pietro Budmani

Puschia ми није уопште познато; вјерујем да ми Дубровчани исту или сличну справу зовемо парàнгō (парангáла), коју Ви помињете на стр. 420.

Судећи према акценту *гёра* (Дубровник) или *гȕра* (Далмација), требало би да та ријеч потиче од италијанске (или латинске) ријечи са двоструким r. Да ли је и ово реликт из далматског језика? (од латинског gerres?)

Већ око мјесец дана не радим на *Рјечнику*. И то ми служи за sensa. Наређујте ми и даље и вјерујте ми

Сав Ваш,
Перо Будмани

Разлике међу Хаусмановим и овдашњим издањем преписке Будмани–Шухард

H = Хаусман (Budmani 1899a–c, 1900), L = Лигорио.

Budmani 1899a:
H Glasnik hrvatskoga naravosnovlogo društva : L Glasnik hrvatskoga naravoslovnoga društva.
H a pag. 27 non è altro che : L a pag. 27 non c'è altro che.
H m'inviò un estratto : L m'inviò ieri un estratto.
H po jednu budžastu trbočkušticu : L po jednu budžastu trbočku šticu.
H Lo stesso sigr Medić : L Lo stesso sig^{r} Mojić.
H che la deteriazione : L che la descrizione.
H dietro l'autoritá : L dietro l'autorità.
H ma che lo stesso à Vukovar : L ma che lo stesso è a Vukovar.
H o copie autentiche : L o le copie autentiche.
H che sono in avanzo : L che sono un avanzo.
H eccitato acciò : L eccitato a ciò.
H mi risponda, la prego : L mi risponda, La prego.

Budmani 1899b:
H figura della *trboïka stica* : L figura della *trbočka štica*.
H là detta *trboika st.* : L la detta *trbočka št*.
H figura del Hermann : L figura del Herman.
H una specia di : L una specie di.
H che il *turbukáló* : L che il *turbukháló*.
H *négykávár maritö* : L *négykávás meritö*.
H testo di Hermann : L testo di Herman.
H il testo Hermann, dalla Sua lettera : L il testo Hermann, ho veduto dalla Sua lettera.

H e le farò inviare : L e Le farò inviare.
H или *рукља* : L или *чукља*.
H Од ових трбочара : L Од ових *тр̄бочара*.
H Кад су изклупали : L Кад су излупали.
H ii oko Vukovara : L i oko Vukovara.
H »*Вија*« је као : L NB »*Вија*« је као.

Budmani 1899c:
H la interessa : L La interessa.
H a pag. 312 (Hermann) : L a pag. 312 (Herman).
H dal Prof. Medić : L dal prof. Medić.
H dove è anche la forca : L dove c'è anche la forca.
H con turbiteum : L con turbiscum.
H e de' Kajakvei : L e de' Kajkavci.

Budmani 1900:
H prendere la penna : L prender la penna.
H agguerito : L agguerrito.
H questa ad altre scuse : L questa ed altre scuse.
H Il Prof. M. Medić : L Il prof. M. Medić.
H si chiama čestina : L si chiama *čestina*.
H *gavun* non mi era fidato : L *gavun* non mi ero fidato.
H per venetiana : L per veneziana.
H dí *gër̈a* (Ragusa) o *gïra* (Dalmazia) : L di *gër̈a* (Ragusa) o *gïra* (Dalmazia).
H Mi servo anche questo per ## : L Mi serve anche questo per sensa.

Цитирана литература

БЕР: *Български етимологичен речник*. I–. София: Българска академия на науките – Институт за български език, 1971–.

[BER: *B"lgarski etimologičen rečnik*. I–. Sofija: Bălgarska akademija na naukite – Institut za bălgarski ezik, 1971–]

Вучковић, Марија. „Прилог историји речи триклет". *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* 61/1 (2018): стр. 33–58.

[Vučković, Marija. „Prilog istoriji reči triklet". *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 61/1 (2018): str. 33–58]

Даничић, Ђуро. *Основе српскога или хрватскога језика*. Биоград: Државна штампарија, 1876.

[Daničić, Đuro. *Osnove srpskoga ili hrvatskoga jezika*. Biograd: Državna štamparija, 1876]

Караџић, Вук Стефановић. *Српски рјечник, истумачен њемачкијем и латинскијем ријечима*. Беч: Штампарија Јерменскога манастира, 1852².

[Karadžić, Vuk Stefanović. *Srpski rječnik, istumačen njemačkijem i latinskijem riječima*. Beč: Štamparija Jermenskog manastira, 1852²]

Медић, Мојо. „Додатак природописној и медицинској номенклатури". *Летопис Матице српске* 160 (1889): стр. 70–91.

[Medić, Mojo. „Dodatak prirodopisnoj i medicinskoj nomenklaturi". *Letopis Matice srpske* 160 (1889): str. 70–91]

Медић, Мојо. „Грађа за природописну номенклатуру и за рибарско оруђе“. *Летопис Матице српске* 166 (1891): стр. 60–81.

[Medić, Mojo. „Građa za prirodopisnu nomenklaturu i za ribarsko oruđe“. *Letopis Matice srpske* 166 (1891): str. 60–81]

Медић, Мојо. „Други додатак грађи за природописну номенклатуру и за рибарско оруђе“. *Летопис Матице српске* 188 (1896): стр. 120–134.

[Medić, Mojo. „Drugi dodatak građi za prirodopisnu nomenklaturu i za ribarsko oruđe“. *Letopis Matice srpske* 188 (1896): str. 120–134]

Михаљовић, Велимир, Гордана Вуковић. *Српскохрватска лексика рибарства*. Нови Сад: Филозофски факултет, 1977.

[Mihajlović, Velimir, Gordana Vuković. *Srpskohrvatska leksika ribarstva*. Novi Sad: Filozofski fakultet, 1977]

Недељковић, Бранислав. „Дописивање П. Будманија с В. Богишићем“. *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор* 34 (1968): стр. 98–111.

[Nedeljković, Branislav. „Dopisivanje P. Budmanija s V. Bogišićem“. *Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor* 34 (1968): str. 98–111]

Петровић, Драгољуб, Светлана Вареника, Дејан Милорадов, Катарина Сунајко, Ивана Ћелић. *Речник српских говора Војводине*. Нови Сад: Матица српска, 2019.

[Petrović, Dragoljub, Svetlana Varenika, Dejan Miloradov, Katarina Sunajko, Ivana Ćelić. *Rečnik srpskih govora Vojvodine*. Novi Sad: Matica srpska, 2019]

Поповић, Ђорђе. *Речник српскога и немачкога језика*. Д. II. Панчево: Јовановић, 1881.

[Popović, Đorđe. *Rečnik srpskoga i nemačkog jezika*. D. II. Pančevo: Jovanović, 1881]

*

Bartoli, Matteo Giulio. *Das Dalmatische* : *Altromanische Sprachreste von Veglia bis Ragusa und ihre Stellung in der apennino-balkanischen Romania*. Bd. I–II. Wien: A. Hölder, 1906.

Bersa, Josip. *Dubrovačke slike i prilike* (1800–1880). Zagreb: Matica srpska, 1941.

Budmani, Pero. „Dubrovački dijalekat, kako se sada govori“. *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* 65 (1883): str. 154–179.

Brusina, Spiridion. „Pabirci za hrvatsku ihtiologiju i za ribarstvo“. *Glasnik hrvatskoga naravoslovnoga društva* 7/8 (1892): str. 221–288.

ERHSJ: Skok, Petar. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. I–IV. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1971–1974.

Herman, Ottó. *A magyar halászat könyve*. Budapest: A Királyi Magyar Természettudományi Társulat, 1887.

Ive, Antonio. „L’antico dialetto di Veglia“. *Archivio glottoligico italiano* 9 (1886): p. 115–187.

Ligorio, Orsat. „Nešto o akcentu dalmatoromanskih relikata“. *Croatica et Slavica Iadertina* 9/2 (2013): str. 335–363

Ligorio, Orsat. „Pero Budmani, the Indologist“. In: Ivan Andrijanić (ed.). *Croatian-Indian Links*. Zagreb: Croatian-Indian Society, 2022: p. 91–99.

Rešetar, Milan. „Pero Budmani“. *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* 39 (1926): str. 91–111.

RJAZU: *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. I–XXIII. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1876–1976.

Schuchardt, Hugo. *Dem Herrn Franz von Miklosich zum 20. November 1883: Slawo-deutsches und Slawo-italienisches*. Graz: Leuschner und Lubensky, 1884.

Schuchardt, Hugo. *Romanische Etymologieen*. *II*. Wien: C. Gerold's Sohn, 1899.

Snoj, Marko. *Slovenski etimološki slovar*. <https://fran.si>. 6. 5. 2024.

Zenker, Jules Théodore. *Dictionnaire turc-arabe-persan*. Leipzig: W. Engelmann, 1866.

Извори

Budmani, Pero. Zagreb: Universitätsbibliothek Graz, Abteilung für Sondersammlungen, sign. 01443, 8. 10. 1899a. Доступно на интернету као „Pietro Budmani an Hugo Schuchardt (01-01443)", hrsg. von Frank-Rutger Hausmann, *Hugo Schuchardt Archiv*. <https://gams.uni-graz.at/o:hsa.letter.9168>. 6. 5. 2024.

Budmani, Pero. Zagreb: Universitätsbibliothek Graz, Abteilung für Sondersammlungen, sign. 01444, 5. 11. 1899b. Доступно на интернету као „Pietro Budmani an Hugo Schuchardt (02-01444)", hrsg. von Frank-Rutger Hausmann, *Hugo Schuchardt Archiv*. <https://gams.uni-graz.at/o:hsa.letter.9169>. 6. 5. 2024.

Budmani, Pero. Zagreb: Universitätsbibliothek Graz, Abteilung für Sondersammlungen, sign. 01445, 8. 11. 1899c. Доступно на интернету као „Pietro Budmani an Hugo Schuchardt (03-01445)", hrsg. von Frank-Rutger Hausmann, *Hugo Schuchardt Archiv*. <https://gams.uni-graz.at/o:hsa.letter.9170>. 6. 5. 2024.

Budmani, Pero. Zagreb: Universitätsbibliothek Graz, Abteilung für Sondersammlungen, sign. 01446, 9. 8. 1900. Доступно на интернету као „Pietro Budmani an Hugo Schuchardt (04-01446)", hrsg. von Frank-Rutger Hausmann, *Hugo Schuchardt Archiv*. <https://gams.uni-graz.at/o:hsa.letter.9171>. 6. 5. 2024.

Schuchardt, Hugo. Graz: Institute für Romanische Sprachen und Literaturen und Jaberg-Bibliothek, sign. HSJJ08, 16. 9. 1917. Доступно на интернету као „Hugo Schuchardt an Jakob Jud", hrsg. von Frank-Rutger Hausmann, *Hugo Schuchart Archiv*. <https://gams.uni-graz.at/o:hsa.letter.8526>. 6. 5. 2024.

Schuchardt, Hugo. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 4. 10. 1900. Доступно на интернету као „Hugo Schuchardt an Vatroslav Jagič (67-s.n.)", hrsg. von Claudia Mayr und Helena Reimann, *Hugo Schuchardt Archiv*. <https://gams.uni-graz.at/o:hsa.letter.4867>. 6. 5. 2024.

Орсат Л. Лигорио
Белградский университет
Философский факультет
Отделение классических наук

ЧЕТЫРЕ ПИСЬМА ПЕРО БУДМАНИ ГУГО ШУХАРДУ

Р е з ю м е

В 1899 и 1900 гг. Перо Будмани, тогдашний редактор *Словаря JAZU*, послал великому немецкому романисту и баскологу Гуго Шухарду четыре письма, которые недавно были оцифрованы в ходе обработки *Архива Шухарда* в Грацском университете. В письмах обсуждается значение и происхождение сербско-хорватского рыбацкого термина *тр̏бок*. Кроме того, в них обнаруживаются кое-какие ценные свидетельства интереса Будмани к далматороманским реликтам. Будмани был первым учёным, занимавшимся этой темой; в работе *Dubrovački dijalekat, kako se sada govori* (1883) он собрал первые шестьдесят далматороманских реликтов. Из одного из писем можно заключить, что Будмани планировал издать ещё одну (в итоге так и не изданную) работу о далматороманских реликтах. Для этой цели он собрал чуть больше шестидесеяти далматороманских реликтов, включая уже опубликованные в «Дубровницком диалекте». Новые же далматороманские реликты, — по-видимому, те, что Будмани выявил при работе над буквой «K» *Словаря JAZU*, а именно: схрв. *кентѝнāр* ‘шёлковая нить, струна’, *кѐра* ‘бахрома’, *кȕјерна* ‘Cerna gigas’, *кȉменāт* ‘скрип между двумя досками на корабле’. Кроме того, к новым далматороманским реликтам следует причислить и схрв. *гѐра* ‘Smaris alcedo’, отнесённое Будмани к таковым в одном из писем.

Ключевые слова: Перо Будмани, Гуго Шухард, сербско-хорватская рыбацкая терминология, далматороманский.

Orsat L. Ligorio
University of Belgrade
Faculty of Philosophy
Department of Classics

PERO BUDMANI'S FOUR LETTERS TO HUGO SCHUCHARDT

S u m m a r y

In 1899 and 1900, Pero Budmani, the then editor of the *Dictionary of the Yugoslav Academy* (*Rečnik JAZU*), wrote four letters to Hugo Schuchardt, a renowned German scholar specializing in Romance languages and Basque. Their correspondence has recently been digitized within the *Schuchardt Archives* at the University of Graz. These letters discuss the meaning and origins of the Serbo-Croatian piscatorial term *trbok* and even offer a valuable insight into Budmani's interest in Dalmatian-Romance loanwords. Budmani was the first scholar to study this subject; in his paper *Dialect of Dubrovnik, as it is Spoken Today* (*Dubrovački dijalekat, kako se sada govori*) (1883), he identified the first loanwords of Dalmatian-Romance origin in Serbo-Croatian (60 of them, to be precise). From one of the letters to Schuchardt, it can be inferred that he later intended to publish another study on the subject – a project which never came to fruition. For this purpose, he gathered about sixty Dalmatian-Romance loanwords in total, including those he already published in the *Dialect of Dubrovnik*. The paper concludes that the newly collected Dalmatian-Romance loanwords (not more than 10 in number) must have been the ones that Budmani identified while editing the letter *K* for the *Dictionary of the Yugoslav Academy*, i.e., SCr. *kentènār* 'silk thread, string', *kȅra* 'tuft', *kìjerna* 'Cerna gigas' and *kìmenat* 'crack between two boards on a ship', to which may be added SCr. *gȅra* 'Smaris alcedo', specifically designated as a Dalmatian-Romance loanword in one of Budmani's letters to Schuchardt.

Keywords: Pero Budmani, Hugo Schuchardt, Serbo-Croatian piscatorial terminology, Dalmatian Romance.